

publications on hotel design, statistical data, expert assessments. The main theoretical and practical results that determine the novelty and practical significance of the study are to determine the sequence of actions to develop conceptual principles of hotel design, which can be represented as the following chain: mission → practical philosophy of the hotel → type → category → purpose → comfort level → choice of accommodation and food. It is established that the importance of using in the process of conceptual design of hotels comprehensive information on the factors influencing the activities of the enterprise in the hospitality industry, coordination of this information with the values and objectives of the business, namely the mission of creating and operating a hotel business. and principles that in the future will be focused and used in the operational management of the already commissioned hotel. A comparative analysis of accommodation facilities, including the pricing policy of the number of rooms, restaurants and the type of kitchens. as well as service facilities of Solomyansky district. The analysis of potential consumers of hotel services is presented, such as: cultural and leisure, spa services, trade services and business services. Such 5 * luxury hotels meet the existing and potential demand for hotel and business services. With the provision of appropriate business services of proper quality and optimal price, you can solve the problem of finding a place to stay, relax and business.

Key words: national services, conceptual framework, design, five-star hotel, hospitality, hospitality, luxury hotel.

Надійшла 05.11.2021р.

УДК 338.48-1:005.591.4(477.43)

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.2.18>

Олеся ДОЛИНСЬКА

НАПРЯМКИ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проаналізовано напрямки перспективного розвитку територіальної організації регіонального туристичного комплексу Хмельницької області. Розглянуто головні галузеві напрямки перспективного розвитку туристичної діяльності Хмельницької області: Необхідно сприяти утвердженню м. Кам'янець-Подільський як туристичної «суперточки» загальнодержавного рівня. Доцільним є утворення на основі цього міста складного дисперсного туристичного куцця. Сприяти завершенню формування туристичних розосереджених куцців в інших районах області. Значення набуває його розвиток на базі обласного центру. Доцільною є розбудова первинної мережі туристичних пунктів і центрів у найбільш перспективних сільських населених пунктах. Важливим є розвиток мережі агроосель.

Ключові слова: розвиток, територіальна організація, регіональний туристичний комплекс, Хмельницька область

Постановка науково-практичної проблеми, актуальність і новизна дослідження. В умовах європейської інтеграції України та імплементації у вітчизняну практику управління головних принципів і правил просторового регіонального розвитку великого значення набуває використання наявного туристичного комплексу з метою активізації соціально-економічного розвитку, зменшення диспропорцій, підтримки місцевих ініціатив з розбудови громадянського суспільства та дієздатних об'єднаних територіальних громад.

Аналіз інтегральної оцінки окремих складових комплексної характеристики конкурентоспроможності регіонального туристичного комплексу показав, що Хмельницька область займає доволі відмінні позиції за різними показниками. Ми маємо виразну поляризацію у територіальній структурі регіонального туристичного комплексу, коли досягнуто гіперконцентрації різноманітних туристичних атракцій у м. Кам'янець-Подільський, а з іншого є райони, в яких відсутні як пам'ятки матеріальної культури національного значення та туристичні підприємства, адже саме між їхнім просторовим

поширенням є виразний тісний зв'язок. Значною мірою така поляризація зумовлена природними умовами і ресурсами для розвитку туристичної діяльності.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. Питання розвитку регіонального туристичного комплексу з позицій економічної та соціальної географії розглянуто у наукових працях О. Бейдика [2], О. Любіцевої [7] та ін. З позицій економічної науки туристичну діяльність у Хмельницькій області вивчали С. Баженова [1], О. Гуменюк [3], К. Мезенцев [9], О. Танасійчук [11] та ін. Хмельницьку область з позицій економічної та соціальної географії докладно вивчали І. Журба [4], В. Кіптенко [6] та ін.

Мета цієї статті – проаналізувати напрямки перспективного розвитку територіальної організації регіонального туристичного комплексу Хмельницької області

Викладення основного матеріалу. Територіальна структура є основою суспільно-географічного підходу до вивчення просторових процесів та явищ.

Як показало наше дослідження у 54 на-

селених пунктах Хмельницької області у 2018 р. розміщувались підприємства з надання послуг у сфері туризму. Нами було встановлено, що кількість туристичних підприємств в адміністративно-територіальних одиницях Хмельницької області є у прямій залежності від зосередженості пам'яток матеріальної культури національного значення.

Для виділення елементів територіальної структури регіонального туристичного комплексу Хмельницької області нами було укладено на підставі первинної офіційної інформації відповідну картосхему (рис. 1).

Як видно на рис. 1 у складі регіонального туристичного комплексу Хмельницької області нами було виділено такі точкові елементи територіальної структури: 2 біфункціональних туристичних вузли; 10 біфункціональних туристичних центрів; 1 монофункціональний туристичний центр; 17 біфункціональних туристичних пунктів; 18 монофункціональних туристичних пунктів.

Окремо виділяються чотири кластери – два у м. Кам'янець-Подільський і два сільських – відповідно у с. Колибаївка (Кам'янець-Подільський район) і в смт. Гриців (Шепетівський район). До ареальних елементів територіальної структури регіонального туристичного комплексу Хмельницької області, на нашу думку, відносяться (див. рис. 1): сформовані Хмельницький і Кам'янець-Подільський біфункціональні дисперсні кущі та чотири біфункціональні туристичні дисперсні кущі, що формуються. Виділяється процес формування біфункціонального туристичного міжрайонного куща на межі Дунаєвецької і Новоушицької туристичних громад й туристичних кущів у Красилівській і Чемеровецькій територіальній громаді (див. рис. 1). На незавершеність їхнього формування вказує відсутність у них туристичного вузла, який б став інтегратором відповідного локального ареального територіального утворення.

Рис. 1. Територіальна структура регіонального туристичного комплексу Хмельницької області
 Складена автором самостійно на підставі власних обчислень за офіційними даними Головного управління статистики у Хмельницькій області та Хмельницької обласної державної адміністрації за 2018 р.

Найбільш складними територіальними утвореннями у складі регіонального туристич-

ного комплексу Хмельницької області є Хмельницький і Кам'янець-Подільський біфунк-

ціональні дисперсні куші. Вони є доволі простими за своїм складом. До складу першого з них входить – один туристичний біфункціональний вузол і один монофункціональний пункт, а до складу другого – так само один вузол та два кластери і один монофункціональний пункт.

Також триває, як ми вже вказували вище, процес утворення ареалу у форму дисперсного куша у придністровській частині Хмельницької області, де нами було виділено: п'ять біфункціональних центрів, один біфункціональний пункт і два монофункціональні пункти (див. рис. 1). Він є найбільш складним за своєю структурою з усіх дисперсних туристичних кушів у регіоні. Важливо відзначити, що в його основі лежить р. Дністер, що зумовлює просторовий лінійний прояв в його формуванні, тоді як для дисперсного туристичного куша у Чемеровецькому районі характерною є відсутність одного виразного осередку тяжіння (див. рис. 1) і тому наразі важко сказати, який саме сільський населений пункт може з часом стати туристичним центром, який буде виконувати організуючі функції для цього дисперсного куша.

Відсутність будь яких елементів територіальної структури регіонального туристичного комплексу у межах трьох периферійних районів Хмельницької області вказує на недостатній його розвиток та необхідність залучення місцевих новостворених територіальних громад до розбудови на їх території об'єктів туристичної діяльності. Це важливо врахувати при обґрунтуванні пропозицій щодо їхнього соціально-економічного розвитку та територіального планування в умовах реформи децентралізації.

Для виміру насиченості території туристичною функцією ми пропонуємо використати таку формулу:

$$k = \frac{P}{\sqrt{\frac{S}{n}}} \quad \text{ф-ла 1}$$

де, k - коефіцієнт насиченості території туристичною функцією, n – кількість туристичних підприємств в адміністративно-територіальних одиницях, S – площа адміністративно-територіальних одиниць, P – кількість населених пунктів, де наявні діючі туристичні підприємства.

Для розрахунку цього показника (ф-ла 1) ми обробили первинні офіційні данні Головного управління статистики у Хмельницькій області та Хмельницької обласної державної адміністрації за 2018 р. Результат розподілу отриманого показника показав, що він має виразну нерівномірність у поширеності по території регіону (див. рис. 1). Існує виразна поляризація в його поширенні, адже має спочатку ступеневий його розподіл між двома містами – головними осе-

редками туристичної діяльності у Хмельницькій області – Хмельницьким і Кам'янець-Подільським, тоді як решта адміністративно-територіальних одиниць регіону мають більш рівномірний лінійний розподіл його значення, а у деяких взагалі відсутня туристична діяльність. Це дозволяє нам стверджувати про існування на базі цих двох туристичних вузлів та дисперсних кушів виразних полюсів туристичної діяльності у регіоні, що призвело до гіперконцентрації туристичної діяльності у туристичних біфункціональних вузлах і центрах, що добре видно на рис. 1.

Важливим тому є питання з'ясування організаційно-управлінської структури туристичного регіонального комплексу Хмельницької області. Для цього необхідно проаналізувати який тип організації підприємств поширено у регіоні та розміщення по його території дочірніх підприємств (філій) компаній, які діють у сфері туристичної діяльності.

Станом на 2018 р. у підприємствах туристичної діяльності Хмельницької області переважали приватні підприємства. Наявність лише одного спільного підприємства і публічного акціонерного товариства у сфері туризму Хмельницької області вказує на нерозвиненість організаційно-функціональної структури, коли значну частину реальних відповідних туристичних послуг надають підприємства з інших регіонів України (переважно зі столиці держави), що добре видно у структурі отриманого доходу (див. рис. 1). Таким чином назріло питання удосконалення існуючої ситуації шляхом утворення у рамках кластерних утворень нових організаційно-функціональних форм організації господарської діяльності (наприклад, у формі приватних акціонерних товариств).

При обґрунтуванні напрямків перспективного розвитку і вдосконалення територіальної організації регіонального туристичного комплексу слід виходити з усвідомлення надання туристичних послуг в умовах реформи децентралізації в Україні, коли держава офіційно закликає створювати туристичні кластери локального рівня [12]. Вони є важливою формою організації спільних зусиль органів місцевого самоврядування, приватних підприємців, державних органів влади заради збільшення надходжень до бюджету новостворених об'єднаних територіальних громад.

З позицій географічної науки питання утворення туристичних кластерів є доволі вивченим. В останніх публікаціях з цього питання [5; 8; 10] акцентується увага на локальних аспектах розвитку такого територіального утворення та аналізується його позитивний вплив на

соціально-економічний розвиток сільської місцевості.

У Хмельницькій області є вже власний багатолітній досвід з утворення і розвитку туристичних кластерів (див. рис. 1). Корисним у цьому плані є позитивний досвід функціонування у смт. Гриців (Шепетівський район) першого в Україні кластеру сільського зеленого туризму «Оберіг» (див. докладніше [5]) та туристичного кластеру «Кам'янецький дивокрай» (с. Колибаївка, Кам'янець-Подільський район). Також успішно діють у м. Кам'янець-Подільський кластери «Подільська гільдія ремісників» і «Кам'янець» (див. рис.1).

Погоджуємось з точкою зору Л. Кирилюка, А. Парфіненка, К. Босенко щодо доцільності створення нових туристичних кластерів у селищах Меджибіж і Сатанів, орієнтованих на іноземних туристів (особливо на вируючих хасидів у першому з цих селищ), та більш тісну взаємодію у міжрегіональному туристичному кластері «Подільсько-Буковинський туристичний кластер», до якого входять міста – Кам'янець-Подільський, Чернівці, Хотин [5, с. 583; 10, с. 123-128]. Таким чином можна досягти ефекту мультиплікатора у соціально-економічному розвитку не лише окремих сільських населених пунктів, а й в цілому адміністративно-територіального району.

У регіоні не завершений процес комплексотворення і тому є всі підстави для обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення та подальшого розвитку його елементів. На нашу думку, слід відповідні рекомендації врахувати при розробці нової програми розвитку туристичної діяльності у Хмельницькій області, з метою координації зусиль представників державної влади, місцевого самоврядування, приватних компаній і підприємців для взаємовигідного розвитку туризму на основі існуючих у регіоні умов і ресурсів, які нами були докладно вивчені у другому розділі.

До головних галузевих напрямків перспективного розвитку туристичної діяльності Хмельницької області варто віднести, на нашу думку, такі: активізація природничого та екологічного масового туризму у північних адміністративно-територіальних одиницях; включення у діючі туристичні маршрути нових об'єктів (наприклад, пам'яток індустріальної спадщини та об'єктів Всесвітньої спадщини людства ЮНЕСКО); ревалоризація вже наявних туристичних об'єктів (збереження та консервація пам'яток, пов'язаних з діяльністю українських державних утворень часів Української національної революції у 1917 – 1922 рр. у м. Кам'янець-Подільський); розбудова державно-при-

ватного партнерства для збереження та включення до туристичних атракцій пам'яток матеріальної культури, пов'язаних з релігійною діяльністю юдеїв; збереження та популяризація нематеріальної культурної спадщини у формі фестивалів, конкурсів, тематичних заходів; облаштування місць для масового відпочинку та туризму у південних придністровських районах на базі існуючих агроосель; оновлення експозицій у музеях з метою популяризації існуючої маловідомої широкому загалу культурної, історичної, природної спадщини, їх включення до існуючих і нових туристичних маршрутів; сприяння всебічному розвитку у новостворених об'єднаних територіальних громадах у сільській місцевості регіону нових агроосель, які б мали різний туристичний профіль, та включали до переліку послуг заходи, які популяризують місцеві пам'ятки природи, історії, культури.

Вказані головні галузеві напрямки перспективного розвитку туристичної діяльності Хмельницької області, на нашу думку, необхідно реалізувати шляхом проведення таких змін в існуючій територіальній організації регіонального туристичного комплексу (див. Рис. 1): подальша розбудова Хмельницького і Кам'янець-Подільського туристичних вузлів за рахунок включення до їх складу нових пунктів і центрів у прилеглих до них адміністративно-територіальних районах; визнання пріоритетним розвиток туристичної діяльності у південній (придністровський) частині Кам'янець-Подільського району; активізація зусиль щодо закріплення статусу туристичної «суперточки» за м. Кам'янець-Подільський не лише у межах України, а й всієї Центрально-Східної Європи; завершення формування існуючих у регіоні туристичних дисперсних кушів шляхом відбору населеного пункту-вузла та посилення зв'язків між ним та туристичними пунктами і центрами у зоні його впливу; сприяння утворенню нового ареального територіального утворення у формі дисперсного туристичного куша у Старокостянтинівській територіальній громаді на базі існуючих пам'яток матеріальної культури; включення до туристичних маршрутів нових 13 туристичних пунктів.

Нами було відібрано, з урахуванням наявної збереженої і включеної до переліку національних пам'яток матеріальної культури, 13 населених пунктів на території Хмельницької області, які, на нашу думку, мають потенціал стати новими туристичними пунктами (див. рис. 1). Для цих населених пунктів характерним є наявність не лише унікальних і важливих пам'яток, а й їхнє розміщення у цінних, з точки зору естетики, природному чи антропогенізо-

ваному ландшафтах, де існують всі можливості для відпочинку на лоні природи, проведення заходів екологічного туризму тощо. У межах відібраних сільських населених пунктів знаходяться не лише пам'ятки матеріальної культури національного значення, а й пам'ятки природи загальнодержавного значення. Так, наприклад, у межах сіл Панівці і Колибаївка (Кам'янець-Подільський район) знаходиться частина скельних виходів Венду і Вилуру, які відносяться до геологічної пам'ятки природи загальнодержавного значення «Каньйон річки Смотрич». Ця долина річки є однією з найбільш живописних не лише у межах Хмельницької області, а й на всьому Поділлі, й у ній можлива організація різних видів туризму, у т.ч. за участю підростаючого покоління.

Одним зі критеріїв відбору цих населених пунктів була можливість їх залучення для масового туризму дітей і підлітків з метою патріотичного виховання, наявність на їхній території вільних ділянок для створення об'єктів інфраструктури для прийняття туристів, проведення масових культурно-мистецьких заходів. На нашу думку, доцільно розпочати їхнє створення з організації мережі агроосель у відповідних сільських населених пунктах, модернізації та реконструкції існуючих у них сільських клубів, гуртожитків, їдальнях для належного прийому туристів. Тому, надані у рамках субвенції і субсидій з Державного бюджету України кошти для модернізації існуючої інфраструктури новостворених об'єднаних територіальних громад, ми вважаємо за доцільне, спрямувати у т.ч. на створення чи реконструкцію об'єктів, які можна використовувати для прийому та тимчасового перебування туристів. Доцільно також кошти, які виділяють для проведення просвітницької роботи та облаштування туристичних маршрутів у національних природних парках «Верхнє Побужжя», «Мале Полісся», «Подільські Товтри» і регіональному ландшафтному парку «Мальованка», спрямувати на популяризацію існуючих в їх складі природних пам'яток та необхідності прищеплення ідеї збереження природного довкілля особливо серед дітей і підлітків.

У рамках вдосконалення територіальної організації регіонального туристичного комплексу Хмельницької області необхідно, на нашу думку, звернути увагу насамперед на активізацію діяльності із завершення формування існуючих туристичних дисперсних куштів (див. рис. 1).

Пріоритетним є завершення комплексотворення на базі поєднання Кам'янець-Подільського туристичного вузла і дисперсного туристичного

куща у придністровській частині однойменного адміністративно-територіального району Хмельницької області з метою створення більш складної ареальної форми, яка у майбутньому, за умови збереження існуючих тенденцій, на нашу думку, призведе до утворення спеціалізованого туристичного мікрорайону загальнонаціонального значення, який матиме у своєму складі спеціалізовані поліфункціональні дисперсні кущі та кластери.

Важливим питанням, яке необхідно вирішити, залишається обґрунтування сільського населеного пункту-лідера у межах дисперсного туристичного куща, що формується, у Чемеровецькій територіальній громаді. У зв'язку з тим, що існуючі туристичні пункти і центри у цьому районі переважно є агрооселями, а районний центр не має необхідної інфраструктури для розвитку туристичної діяльності, відповідний організуючий вплив може вчиняти м. Чортків сусідньої Тернопільської області чи смт. Сатанів, яке є відомим в Україні осередком оздоровлення і лікування, де наявні численні пам'ятки матеріальної культури місцевого значення. Вважаємо, що доцільніше було б з часом на базі туристичного кластера, який ми пропонуємо створити у цьому селищі, спочатку утворити туристичний центр, який може розвинути у туристичний вузол, який матиме широку зону впливу, яка включатиме у т.ч. й агрооселі у Чемеровецькій територіальній громаді.

Популяризація культурної спадщини у північних районах Хмельницької області, на нашу думку, є можливою за умови створення у Старокостянтинівській територіальній громаді дисперсного туристичного куща з центром у м. Старокостянтинів. Особливе місце має зайняти с. Самчики, де на базі ошатного палацово-паркового комплексу, що входить до складу державного історико-культурного заповідника «Самчики» і парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Самчиківський парк», від 2014 р. проводиться щорічний один з небагатьох у сільській місцевості України мистецький фестиваль «Імпреза по-самчиківськи». Таким чином існує реальна можливість нематеріальну культурну спадщину регіону представити широкому загалу поціновувачів мистецтва, які також можуть відвідати один з небагатьох в Україні добре збережених палацово-паркових комплексів у стилі класицизму.

Доцільним було б широко запровадити позитивний досвід існування кластеру агроосель у смт. Гриців (Шепетівський район) у сільських населених пунктах запропонованого нами дисперсного туристичного куща у Хмель-

ницькій області у Старокостянтинівській територіальній громаді з метою створення місць відпочинку, рекреації, туризму у мальовничих місцевостях.

З метою створення нових осередків туристичної діяльності у Хмельницькій області нами запропоновано спрямувати зусилля місцевих органів громадського самоврядування новостворених об'єднаних територіальних громад, органів державної влади, підприємців на включення до туристичних маршрутів і відповідної діяльності сіл Говори і Зіньків, в яких наразі відсутня туристична діяльність (див. рис.1). Це сприятиме соціально-економічному розвитку цього типового сільського адміністративно-територіального району, створенню у ньому нових робочих місць, збереженню культури і традицій місцевого населення.

Важливим є залучення до туристичної діяльності існуючих у Хмельницькій області природно-заповідних об'єктів загальнодержавного значення. Їх специфікою є розміщення переважно у периферійних районах регіону на значній віддалі від сільських населених пунктів (виключенням є парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва). Особливо актуальним є така діяльність у буферних зонах національних природних парків і ландшафтного регіонального парку, які знаходяться на території Хмельницької області.

Проведений аналіз показав, що відсутність туристичної діяльності у Деражнянській і Теофіпольській територіальних громадах зумовлено відсутністю на їхній території об'єктів природної і культурно-історичної спадщини національного значення. Таким чином не є доціль-

ним створювати у них елементи територіальної організації регіонального туристичного комплексу Хмельницької області, з огляду на обмеженість фінансових ресурсів, які спрямовують на його розвиток, у цьому типовому напівпериферійному агроіндустріальному регіоні з різною поляризацією економічного простору.

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Таким чином необхідно, з одного боку, сприяти утвердженню м. Кам'янець-Подільський як туристичної «суперточки» загальнодержавного рівня. Доцільним є утворення на основі цього міста складного дисперсного туристичного куща, який повинний зайняти провідні позиції у розвитку туристичної діяльності у Хмельницькій області. З іншого боку, доцільно, з метою зменшення поляризації туристичного регіонального комплексу, сприяти завершенню формування туристичних розосереджених куштів в інших районах області. Особливого значення у цьому контексті набуває його розвиток на базі обласного центру, що має найбільш вигідне транспортно-географічне положення в області. Також доцільною, на нашу думку, є розбудова первинної мережі туристичних пунктів і центрів у найбільш перспективних 13 сільських населених пунктах, а також створення двох туристичних кластерів на базі селищ Меджибіж і Сатанів. Особливого значення у цьому контексті набуває розвиток мережі агроосель, що дозволить залучити у туристичну діяльність наявні загальнодержавного значення пам'ятки природи, історії, культури, а також частково відповідні пам'ятки місцевого значення у Хмельницькій області.

Література:

1. Баженова С. Е. Сучасний стан туристичної галузі в Хмельницькій області. *Вісн. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка*. Економічні науки. 2013. Вип. 8. С. 314-315.
2. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. К.: Київ. ун-т, 2001. 395 с.
3. Гуменюк О. В. Розвиток туризму у Хмельницькій області як складова характеристики міжнародного бізнесу регіону. Актуальні проблеми розвитку рекреаційного бізнесу в Україні та підвищення його конкурентоспроможності. Хмельницький: Б.в., 2014. 276 с.
4. Журба І. Є. Економіко-географічні засади раціонального природокористування в регіоні (на прикладі Хмельницької області): автореф. дис... канд. геогр. наук: 11.00.02. Львів Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2002. 17 с.
5. Кирилюк Л. М. Перспективи створення туристичних кластерів на території Поділля. *Геополітика і екогеодинаміка регіонів*. 2014. №2 (13). Том 10. С. 580-584.
6. Кіптенко В. К., Маденко О. В. Перспективні напрями сталого розвитку туризму у Хмельницькій області. *Географія і туризм*. 2013. Вип. 23. С. 167-175.
7. Любичева О. О. Ринок туристичних послуг: геопросторові аспекти. К.: Альтерпрес, 2002. 320 с.
8. Мальська М., Зінько Ю. Типи і моделі кластерів сільського туризму в Україні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Сер. Туризм*. 2018. Вип. 2. - С. 8-22.
9. Мезенцев К. В., Сайчук В. С. Структура населення Хмельницької області як чинник функціонування та розвитку регіонального ринку праці. *Наук. записки Вінницьк. держ. педагог. ун-ту ім. М. Коцюбинського*. Серія: Географія. 2010. Вип. 20. С. 198-205.
10. Парфіненко А. Ю., Босенко К. І. Кластеризація як напрям рекреаційно-туристичного розвитку Подільського регіону України. *Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Сер. Міжн. відносини*. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2018. Вип. 7. С. 122-129.
11. Танасійчук О.Ю. Особливості природної складової рекреаційного комплексу Хмельниччини. *Геополітика і екогеодинаміка регіонів*. 2014. Т. 10, вип. 2. С. 790-798.

12. Туристичний кластер задля розвитку громади. Офіційний сайт урядової програми децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/9751> (дата звернення: 29.06.2021).

References:

1. Bazhenova S. □. Suchasnyi stan turystychnoi haluzi v Khmelnytskyi oblasti. Visn. Kamianets-□odil'skoho nats. un-tu im. I. Ohienka. □konomichni nauky. 2013. Vyp. 8. S. 314-315.
2. Beidyk O. O. Rekreatsiino-turystski resursy Ukrainy: Metodolohiia ta metodyka analizu, terminolohiia, raionuvannia. K.: Kyiv. un-t, 2001. 395 s.
3. Humeniuk O. V. Rozvytok turyzmu u Khmelnytskii oblasti yak skladova kharakterystyky mizhnarodnoho biznesu rehionu. Aktualni problemy rozvytku rekreatsiinoho biznesu v Ukraini ta pidvyshchennia yoho konkurentospromozhnosti. Khmelnytskyi: B.v., 2014. 276 s.
4. Zhurba I. Ie. □konomiko-heohrafichni zasady ratsionalnoho pryrodokorystuvannia v rehioni (na prykladi Khmelnytskoi oblasti) : avtoref. dys... kand. heohr. nauk: 11.00.02. Lviv Lviv. nats. un-t im. Ivana Franka, 2002. 17 s.
5. Kyryliuk L. M. □rspektyvy stvorennia turystychnykh klasteriv na terytorii □odillia. Neopolityka y ekoheodinamika rehionov. 2014. №2(13). Tom 10. S. 580-584.
6. Kiptenko V. K., Madenko O. V. □rspektyvni napriamy staloho rozvytku turyzmu u Khmelnytskyi oblasti. Heohrafiia i turizm. 2013. Vyp. 23. S. 167-175.
7. Liubitseva O. O. Rynok turystychnykh posluh: heoprosorovi aspekty. K. : Alterpres, 2002. 320 s.
8. Malska M., Zinko Yu. Typy i modeli klasteriv sil'skoho turyzmu v Ukraini. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Ser. Turyzm. 2018. – Vyp. 2. S. 8-22.
9. Mezentssev K. V., Saichuk V. S. Struktura naselennia Khmelnytskoi oblasti yak chynnyk funktsionuvannia ta rozvytku rehionalnoho rynku pratsi. Nauk. zapysky Vinnytsk. derzh. pedahoh. un-tu im. M. Kotsiubynskoho. Serii: Heohrafiia. 2010. Vyp. 20. S. 198-205.
10. □arfinenko A. Iu., Bosenko K. I. Klasteryzatsiia yak napriam rekreatsiino-turystychnoho rozvytku □odil'skoho rehionu Ukrainy. Visnyk Kharkiv. nats. un-tu im. V. N. Karazina. Ser. Mizhn. vidnosyny. □konomika. Krainoznavstvo. Turyzm. 2018. Vyp. 7. S. 122-129.
11. Tanasiichuk O. Iu. Osoblyvosti pryrodnoi skladovoi rekreatsiinoho kompleksu Khmelnytskoi oblasti. Neopolityka i ekodinamika rehionov. 2014. T. 10, vyp. 2. S. 790-798.
12. Turystychni klaster zadlia rozvytku hromady. [Tourism cluster for community development] Ofitsiinyi sait uriadovoi prohramy detsentralizatsii. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/9751> (data zvernennya: 29.06.2021).

Аннотация:

О. О. Долинская. НАПРАВЛЕНИЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА ХМЕЛЬНИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Проанализированы направления перспективного развития территориальной организации регионального туристического комплекса Хмельницкой области. В составе регионального туристического комплекса Хмельницкой области нами выделены точечные элементы территориальной структуры: 2 бифункциональных туристических узла; 10 бифункциональных туристических центров; 1 монофункциональный туристический центр; 17 бифункциональных туристических пунктов; 18 монофункциональных туристических пунктов.

Отдельно выделяются четыре кластера. Наиболее сложными территориальными образованиями в составе регионального туристического комплекса Хмельницкой области является Хмельницкий и Каменец-Подольский бифункциональные дисперсные кусты. Рассмотрены основные отраслевые направления перспективного развития туристической деятельности Хмельницкой области. В рамках совершенствования территориальной организации регионального туристического комплекса необходимо обратить внимание, прежде всего на активизацию деятельности по завершению формирования существующих туристических дисперсных кустов. Необходимо способствовать утверждению г. Каменец-Подольский как туристической «суперточки» общегосударственного уровня. Целесообразно образование

на основе этого города сложного дисперсного туристического куста, который должен занять ведущие позиции в развитии туристической деятельности в Хмельницкой области.

С целью уменьшения поляризации туристического регионального комплекса, способствовать завершению формирования туристических рассредоточенных кустов в других районах области. Особое значение приобретает его развитие на базе областного центра, имеет наиболее выгодное транспортно-географическое положение в области. Целесообразной является развитие первичной сети туристических пунктов и центров в наиболее перспективных 13 сельских населенных пунктах, а также создание двух туристических кластеров (Меджибож и Сатанов). Особое значение приобретает развитие сети агроселений что позволит привлечь имеющиеся памятники природы, истории, культуры.

Ключевые слова: развитие, территориальная организация, региональный туристический комплекс, Хмельницкая область.

Abstract:

O. O. Dolynska. DIRECTIONS OF PERSPECTIVE DEVELOPMENT OF THE TERRITORIAL ORGANIZATION OF THE REGIONAL TOURIST COMPLEX OF KHMELNYTSKY REGION

The directions of perspective development of the territorial organization of the regional tourist complex of Khmelnytsky region are analyzed. As part of the regional tourist complex of Khmelnytsky region, we have identified point elements of the territorial structure: 2 bifunctional tourist nodes; 10 bifunctional tourist centers; 1 monofunctional tourist center; 17 bifunctional tourist points; 18 monofunctional tourist points.

Four clusters are distinguished. The most complex territorial formations in the regional tourist complex of Khmelnytsky region are Khmelnytsky and Kamyanets-Podilsky bifunctional dispersed bushes. The main branch directions of perspective development of tourist activity of Khmelnytsky region are considered. As part of the improvement of the territorial organization of the regional tourist complex, it is necessary to pay attention first of all to the intensification of activities to complete the formation of existing tourist dispersed bushes. It is necessary to promote the establishment of Kamyanets-Podilsky as a tourist «superpoint» of the national level. It is advisable to form on the basis of this city a complex dispersed tourist bush, which should take a leading position in the development of tourism in the Khmelnytsky region. In order to reduce the polarization of the tourist regional complex, to promote the completion of the formation of tourist scattered bushes in other areas of the region.

Of particular importance is its development on the basis of the regional center, which has the most favorable transport and geographical position in the region. It is expedient to build a primary network of tourist points and centers in the most promising 13 rural settlements, as well as to create two tourist clusters (Medzhibizh and Sataniv). Of particular importance is the development of a network of agricultural settlements, which will attract existing from the monuments of nature, history and culture.

Thus, on the one hand, it is necessary to promote the establishment of Kamyanets-Podilsky as a tourist "superpoint" of the national level. It is advisable to form on the basis of this city a complex dispersed tourist bush, which should take a leading position in the development of tourism in the Khmelnytsky region. On the other hand, in order to reduce the polarization of the tourist regional complex, it is advisable to help complete the formation of tourist scattered bushes in other areas of the region. Of particular importance in this context is its development on the basis of the regional center, which has the most favorable transport and geographical position in the region. Also expedient, in our opinion, is the development of the primary network of tourist points and centers in the most promising 13 rural settlements, as well as the creation of two tourist clusters on the basis of the villages of Medzhibizh and Sataniv. Of particular importance in this context is the development of a network of agro-villages, which will involve in tourism activities of national importance monuments of nature, history, culture, as well as partially relevant monuments of local importance in the Khmelnytsky region.

Key words: development, territorial organization, regional tourist complex, Khmelnytsky region.

Надійшла 09.08.2021р.